

35 NĂM THỰC HIỆN *DI CHỨC* CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG VÀ CHỈNH ĐỐN ĐẢNG

TS PHẠM HỒNG CHUƠNG*

Năm nay là năm thứ 35 Đảng ta thực hiện *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh, thực hiện lời căn dặn "*Trước hết*" và "việc cần phải làm *trước tiên*" của Người về Đảng.

1 - Lời "*Trước hết*" mà Chủ tịch Hồ Chí Minh để lại cho Đảng ta:

Đó là lời dặn toàn Đảng phải đoàn kết.

"Nhờ đoàn kết chặt chẽ, một lòng một dạ phục vụ giai cấp, phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, cho nên từ ngày thành lập đến nay, Đảng ta đã đoàn kết, tổ chức và lãnh đạo nhân dân ta hăng hái đấu tranh tiến từ thắng lợi này đến thắng lợi khác". "Đoàn kết là truyền thống cực kỳ quý báu của Đảng và nhân dân ta".

Bởi vậy, Người dặn Đảng ta: "Các đồng chí từ Trung ương đến các chi bộ cần phải giữ gìn sự đoàn kết nhất trí của Đảng như giữ gìn con ngươi của mắt mình".

Đó là chỉ dẫn "cách tốt nhất để củng cố và phát triển sự đoàn kết và thống nhất", là "Trong Đảng phải thực hành dân chủ rộng rãi, thường xuyên và nghiêm chỉnh tự phê bình và phê bình".

Đó là lời dặn cho "Mỗi đảng viên" phải thực hiện:

Đối với tự mình phải: - "thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng,

- "thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư"

Đối với Đảng: - "phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch".

Đối với nhân dân: - "phải xứng đáng là người lãnh đạo, đầy tớ thật trung thành của nhân dân".

Trong những "*lời để lại*" cho Đảng, tháng 5-1968, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: "khi xem lại lá thư này tôi thấy cần phải viết thêm mấy điểm không đi sâu vào chi tiết".

Một trong mấy điểm "*cần phải viết thêm*" là lời Chủ tịch Hồ Chí Minh dặn Đảng ta "*Ngay sau khi cuộc chống Mỹ, cứu nước của nhân dân ta đã hoàn thành thắng lợi, công việc toàn Đảng, toàn quân, toàn dân ta phải ra sức làm là mau chóng hàn gắn vết thương nghiêm trọng do đế quốc Mỹ gây ra trong cuộc chiến tranh xâm lược dã man.*"

Người cho rằng "*Đó là một công việc cực kỳ to lớn, phức tạp và khó khăn*" và lưu ý Đảng: "*phải có kế hoạch sẵn sàng, rõ ràng, chu đáo, để tránh khỏi bị động, thiếu sót, sai lầm.*"

Để hoàn thành trách nhiệm to lớn trước dân tộc và để tránh khỏi bị động, thiếu sót, sai lầm, Người dặn Đảng ta:

"Việc cần phải làm trước tiên là *chỉnh đốn lại Đảng*".

Theo Người, chỉnh đốn Đảng để "*làm cho mỗi đảng viên, mỗi đoàn viên, mỗi chi bộ đều ra sức làm tròn nhiệm vụ Đảng giao phó cho mình, toàn tâm toàn ý phục vụ nhân dân. Làm được như vậy, thì công việc to lớn đến mấy chúng ta cũng nhất định thắng lợi*"².

* Học viện CTQG Hồ Chí Minh

Như vậy, trong di huấn cuối cùng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã căn dặn Đảng ta hai vấn đề lớn là:

1) Lời Người dặn với Đảng *trước hết* là phải đoàn kết; là phải thực hành đúng nguyên tắc xây dựng Đảng và phải có tinh đồng chí thương yêu lẫn nhau.

2) Việc Người dặn Đảng cần làm *trước tiên* là chỉnh đốn Đảng; là làm cho mỗi đảng viên và mỗi chi bộ đều ra sức làm trọn nhiệm vụ của mình, toàn tâm toàn ý phục vụ nhân dân.

- Trong quá trình lãnh đạo Đảng ta, Chủ tịch Hồ Chí Minh cực kỳ quan tâm tới nhiệm vụ xây dựng và chỉnh đốn Đảng vì Người cho rằng: "Đối với vận mệnh của nước nhà và dân tộc, Đảng có trách nhiệm vô cùng to lớn. Cho nên xây dựng Đảng là nhiệm vụ cực kỳ quan trọng..."³.

Trách nhiệm vô cùng to lớn ấy là lãnh đạo toàn dân trong cuộc cách mạng giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp và giải phóng con người Việt Nam. Trong cuộc đấu tranh cực kỳ gian khó đó, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh "Muốn lãnh đạo vững thì trước hết cán bộ và đảng viên phải có tư tưởng và lập trường vững chắc để lãnh đạo, để xung phong gương mẫu. Vì vậy, chỉnh Đảng là việc chính mà chúng ta phải làm ngay"⁴.

"*Nhiệm vụ cực kỳ quan trọng*" và "*việc chính mà chúng ta phải làm ngay*" - đó là vị trí của nhiệm vụ xây dựng và chỉnh đốn Đảng.

Tra cứu trong *Hồ Chí Minh toàn tập* (12 tập) có: 18 tài liệu dùng nhóm từ "xây dựng Đảng" và cũng có 18 tài liệu dùng "chỉnh đốn Đảng" (trong đó có 3 tài liệu viết "chỉnh đốn Đảng", 1 tài liệu viết "chỉnh đốn lại Đảng" và 14 tài liệu viết "chỉnh Đảng"). Như vậy, số lần Chủ tịch Hồ Chí Minh dùng "xây dựng Đảng" cũng trùng với số lần Người dùng "chỉnh đốn Đảng". Điều đó cho thấy vị trí của hai vấn đề này. Về chỉnh đốn Đảng, Người cho rằng "*Quan trọng nhất là chỉnh đốn chi bộ*" vì "chi bộ là nền tảng của

Đảng"... "Muốn chỉnh đốn chi bộ tốt, thì những phần tử xấu phải xử trí đúng mức: cần đuổi ra khỏi Đảng thì đuổi ra, cần cách chức thì phải cách chức, cần hạ tầng công tác thì hạ tầng công tác, có thể giáo dục thì giáo dục"⁵.

Điều đó cũng nói lên mối quan hệ giữa xây dựng và chỉnh đốn Đảng theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng nội dung xây dựng và chỉnh đốn Đảng đều phải tiến hành trên cả ba mặt: tư tưởng, chính trị, tổ chức... và "Phải luôn chỉnh đốn tổ chức, loại bỏ những phần tử xấu ra khỏi Đảng. Phải bồi dưỡng, lựa chọn và dùng cán bộ một cách đúng đắn"⁶.

2. Trong 35 năm qua, thực hiện *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đảng ta rất quan tâm tới nhiệm vụ xây dựng và chỉnh đốn Đảng, làm cho Đảng vượt qua những thử thách, giữ vững sự lãnh đạo, tiếp tục thành công trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc và xây dựng CNXH.

Khi thực hiện đường lối đổi mới, tuy đã thu được một số thành tựu bước đầu nhưng đất nước chưa thoát khỏi khủng hoảng kinh tế - xã hội. Liên Xô và các nước XHCN Đông Âu sụp đổ đã tác động, ảnh hưởng mạnh mẽ đến tình hình nước ta. Các thế lực thù địch thừa cơ đẩy mạnh mọi hoạt động chống phá Đảng, chia rẽ Đảng với nhân dân. Trong nội bộ Đảng cũng đã bộc lộ nhiều mặt yếu kém như tổ chức và kỷ luật lỏng lẻo, một số tổ chức cơ sở mất sức chiến đấu. Không ít cán bộ, đảng viên mơ hồ về nhận thức, một bộ phận phai nhạt lý tưởng, dao động, thoái hoá, biến chất về đạo đức lối sống, có cả những kẻ đã phản bội, đầu hàng.

Trước tình hình đó, tháng 6 -1992, quán triệt tư tưởng Hồ Chí Minh, HNTƯ 3 (Khóa VII) đã ra Nghị quyết *Về một số nhiệm vụ đổi mới và chỉnh đốn Đảng*. Nghị quyết xác định các nguyên tắc, yêu cầu, phương châm và nội dung đổi mới, chỉnh đốn Đảng cả về chính trị, tư tưởng và tổ chức, đã đáp ứng kịp thời yêu cầu khách quan của tình hình đất nước và

nguyện vọng của đông đảo cán bộ, đảng viên, nhân dân.

Tháng 6 -1997, HNTU 3 (Khoá VIII) đã thông qua hai Nghị quyết: *Về phát huy quyền làm chủ của nhân dân, tiếp tục xây dựng nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong sạch, vững mạnh và Về chiến lược cán bộ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước*;

Tháng 8 -1999, HNTU 7 (Khoá VIII) lại ra Nghị quyết *Về một số vấn đề về tổ chức, bộ máy của hệ thống chính trị và tiền lương, trợ cấp xã hội thuộc ngân sách nhà nước*.

Theo tinh thần NQĐH IX và chương trình toàn khoá của BCH Trung ương, HNTU 6 (Khoá IX) đã kiểm điểm việc thực hiện công tác theo NQTU 3 (Khoá VII), NQTU 3 và NQTU 7 (Khoá VIII), tập trung vào một số vấn đề trọng tâm, bức xúc về công tác tổ chức, cán bộ gắn với một số vấn đề liên quan về phương thức lãnh đạo của Đảng trong công tác tổ chức và cán bộ; đánh giá đúng tình hình và kết quả thực hiện, chỉ rõ ưu khuyết điểm và nguyên nhân, rút ra những bài học kinh nghiệm, đề ra mục tiêu, phương hướng, nhiệm vụ và một số giải pháp cần thực hiện đến năm 2005 và những năm tiếp theo, nhằm tạo một bước chuyển biến mạnh mẽ trong cả hệ thống chính trị về công tác tổ chức và cán bộ, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ của sự nghiệp cách mạng trong giai đoạn mới.

Mục tiêu và nhiệm vụ cơ bản về công tác tổ chức đề ra trong ba nghị quyết và kiểm điểm của HNTU 6 (Khoá IX) có trọng tâm là đổi mới và chỉnh đốn Đảng nhằm nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng. Các nghị quyết này được Bộ chính trị, Ban bí thư chỉ đạo thực hiện chặt chẽ, các cấp, các ngành nghiêm túc triển khai thực hiện, đã nhanh chóng đi vào cuộc sống, góp phần quan trọng ổn định tư tưởng, thống nhất nhận thức và hành động

trong Đảng và nhân dân, có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với sự nghiệp cách mạng của Đảng và nhân dân ta.

HNTU 9 (Khoá IX), tháng 1 - 2004 lại kiểm điểm công tác xây dựng và chỉnh đốn Đảng trong nửa nhiệm kỳ của Đại hội IX và đề ra những giải pháp để tiếp tục thực hiện nhiệm vụ xây dựng và chỉnh đốn Đảng.

Như vậy, 35 năm qua, nhất là trong thời kỳ đổi mới, cùng với các quyết nghị của Đại hội VII, VIII, IX, Đảng ta đã ra 3 nghị quyết chuyên về xây dựng và chỉnh đốn Đảng và đưa ra các giải pháp thực hiện nghiêm túc *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng và chỉnh đốn Đảng.

Với việc thực hiện các nghị quyết trên, Đảng từng bước đổi mới và chỉnh đốn về tổ chức, khắc phục đáng kể tình trạng xem nhẹ, buông lỏng vai trò lãnh đạo của Đảng; sự lãnh đạo của Đảng bằng tổ chức đối với hệ thống chính trị, trên các lĩnh vực của đời sống xã hội được củng cố, phương thức lãnh đạo và các nguyên tắc tổ chức sinh hoạt đảng từng bước đổi mới và cụ thể hoá; mối liên hệ giữa Đảng và nhân dân có tiến bộ trên một số mặt. Theo đánh giá của HNTU 6, Đảng ta đã thực hiện việc chuyển tiếp lãnh đạo cấp cao của Đảng theo đúng nguyên tắc và có bước đi thích hợp, có đổi mới và bảo đảm tính kế thừa, đoàn kết trong Đảng; đã coi trọng chấn chỉnh hệ thống tổ chức, bộ máy của Đảng ở các cấp để bảo đảm sự lãnh đạo của Đảng bằng tổ chức; chỉnh đốn tổ chức cơ sở Đảng gắn với công tác đảng viên và xây dựng hệ thống chính trị ở cơ sở.

Công tác xây dựng tổ chức cơ sở Đảng đã có tiến bộ nhất định trên một số mặt, đã củng cố tổ chức và sinh hoạt Đảng, khắc phục đáng kể tình trạng sinh hoạt lỏng lẻo trước đây; công tác đảng viên đã được quan tâm hơn, tổ chức tốt hơn việc học tập đường lối, chính sách và

nâng cao trình độ kiến thức các mặt cho đảng viên; ban hành quy định những điều đảng viên không được làm, chú trọng công tác phát triển đảng viên, nhất là trên một số cơ sở trọng yếu, những nơi còn ít hoặc chưa có đảng viên. Số đảng viên xin ra khỏi Đảng hoặc bỏ sinh hoạt Đảng giảm hẳn (năm 1991 có 22.008 đảng viên bị xoá tên, 10.290 đảng viên xin ra khỏi Đảng, con số tương tự năm 2001 chỉ có 4.444 và 1.000), số lượng và một số mặt chất lượng đảng viên mới gia nhập Đảng có tiến bộ đáng kể (năm 1991 kết nạp 36.067 đảng viên, trong đó 17,2% có trình độ cao đẳng trở lên, con số tương tự năm 2001 là 136.934 và 24,4%).⁷

Tuy nhiên, trong công tác xây dựng và chỉnh đốn Đảng, HNTU 6 (Khoá IX) đánh giá rằng "chưa đáp ứng được yêu cầu nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng. Việc thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ tuy có tiến bộ nhưng còn những biểu hiện tập trung quan liêu, dân chủ hình thức; chậm khắc phục tình trạng kỷ luật lỏng lẻo, chấp hành không nghiêm nghị quyết, thực hiện tự phê bình và phê bình kém. Một số nơi vẫn còn tình trạng mất đoàn kết nội bộ, thiếu tình đồng chí chân thành, sự thông cảm, giúp đỡ nhau"⁸.

HNTU 9 (Khoá IX) đã thẳng thắn nhìn nhận rằng, công tác xây dựng Đảng vẫn còn nhiều yếu kém, bất cập, chậm được khắc phục và cuộc vận động xây dựng và chỉnh đốn Đảng vẫn chưa đạt yêu cầu, chưa tạo được những chuyển biến cơ bản. Căn cứ vào những nội dung về xây dựng và chỉnh đốn Đảng trong di huấn "trước hết" cho Đảng của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Hội nghị đã kiểm điểm và chỉ rõ "việc chấp hành nguyên tắc tập trung dân chủ, giữ gìn đoàn kết nội bộ tuy có chuyển biến, tiến bộ" nhưng vẫn còn những yếu kém, là:

- Về vấn đề đoàn kết trong Đảng: "một số nơi còn tiềm ẩn nguy cơ mất đoàn kết, không thể xem thường, bên cạnh đó không ít tổ chức đảng có biểu hiện đoàn kết xuôi chiều".

- Về thực hành nguyên tắc tổ chức và sinh hoạt Đảng: "vẫn còn những biểu hiện vi phạm nguyên tắc tập trung dân chủ, làm việc không theo quy chế, độc đoán, chuyên quyền".

- Về đảng viên: "Một số cán bộ lãnh đạo chủ chốt các cấp chưa tự giác tự phê bình và phê bình, chưa làm tròn trách nhiệm, chưa nêu gương trong đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí. Tình trạng suy thoái về phẩm chất đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên gắn liền với tình trạng kỷ cương phép nước không nghiêm là vấn đề lớn làm nhân dân bất bình, lo lắng và giảm niềm tin";

HNTU 9 (Khoá IX) còn cho rằng tình trạng suy thoái của một bộ phận đảng viên không chỉ làm nhân dân bất bình, lo lắng và giảm niềm tin mà còn nghiêm trọng hơn "là nhân tố tiêu cực đang hạn chế, kìm hãm bước tiến của công cuộc đổi mới; là nguy cơ đe dọa sự tồn vong của Đảng và nhà nước ta".

- Về xây dựng Đảng ở cơ sở, Hội nghị chỉ rõ: "năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của tổ chức cơ sở Đảng ở nhiều nơi còn yếu, một số nơi chưa đủ sức giải quyết những vấn đề phức tạp nảy sinh từ cơ sở"⁹.

Những đánh giá trên đây cho thấy, những vấn đề *trước hết* và *trước tiên* mà Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ dẫn cho Đảng ta phải thực hiện, tuy đã được triển khai thực hiện nghiêm túc, nhưng rõ ràng vẫn còn một số tồn đọng nghiêm trọng thậm chí ở mức nguy cơ trong các vấn đề mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra 35 năm trước đây. Điều đó cho thấy những dự

(Xem tiếp trang 22)

Những bước đi, hình thức, cách làm mà Đảng ta đã lựa chọn và sử dụng trong quá trình đổi mới được trình bày trên đây vừa mang những đặc điểm chung, vừa thể hiện những nét riêng biệt, khác với cải tổ, cải cách ở các nước XHCN.

Với đường lối đổi mới, bước đi và cách làm phù hợp nên đổi mới ở Việt Nam mặc dù diễn ra trong hoàn cảnh hết sức khó khăn, phức tạp nhưng vẫn giành được những thành tựu to lớn: kinh tế tăng trưởng khá cao và liên tục trong nhiều năm liền, chính trị-xã hội ổn định, QPAN được củng cố vững chắc, quan hệ đối ngoại được mở rộng... Sau 10 năm đổi mới, đất nước ra khỏi khủng hoảng kinh tế - xã hội, chuyển sang thời kỳ phát triển mới, đẩy mạnh CNH, HDH đất nước.

Lựa chọn hình thức, bước đi, cách làm thực chất là lựa chọn phương pháp, cách thức tiến hành đổi mới sao cho có hiệu quả. Quá trình tìm tòi, thử nghiệm để có được hình thức, bước đi, cách làm phù hợp cũng chính là quá trình luôn phải đối mặt với những rào cản, trở ngại. Vì vậy, một mặt phải dựa chắc trên nền tảng chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, tham khảo kinh nghiệm của nước ngoài nhưng không giáo điều, rập khuôn. Mặt khác, phải luôn bám sát, tăng cường tổng kết thực tiễn, kịp thời phát hiện và xử lý đúng đắn những vấn đề mới nảy sinh. Kiên quyết đấu tranh chống mọi khuynh hướng giáo điều, bảo thủ, không chịu đổi mới hoặc máy móc, rập khuôn theo người khác; cơ hội, xét lại đi đến xa rời chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; chủ quan duy ý chí muốn đốt cháy giai đoạn, bất chấp thực tế, bất chấp quy luật khách quan. Cả ba khuynh hướng đó đều có thể gây tổn hại, thậm chí làm đổ vỡ sự nghiệp đổi mới, sự nghiệp cách mạng mà dân tộc ta đã hi sinh biết bao xương máu để xây dựng.

1. Lê Duẩn: *Dưới là cờ về vang của Đảng, vì độc lập, tự do, vì chủ nghĩa xã hội tiến lên giành những thắng lợi mới*, ST, H.1976, tr.30.

35 NĂM THỰC HIỆN *DI CHÚC*...

(Tiếp theo trang 18)

liệu chính xác của Chủ tịch Hồ Chí Minh về sự khó khăn phức tạp của cuộc chiến đấu xây dựng xã hội mới trong điều kiện Đảng cầm quyền.

Từ thực tiễn đó, Đảng ta đã nhấn mạnh trong thời gian tới cần tập trung sức chỉ đạo quyết liệt hơn cuộc vận động xây dựng và chỉnh đốn Đảng, tương xứng với vị trí là nhiệm vụ then chốt, là nhiệm vụ hàng đầu của các cấp uỷ Đảng, phải tạo ra bước biến chuyển mạnh mẽ trong xây dựng, chỉnh đốn Đảng và toàn bộ hệ thống chính trị.

Như vậy, để vượt qua nguy cơ, Đảng phải tiếp tục quán triệt và phải kiên quyết thực hiện, thực hiện một cách triệt để di huấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng và chỉnh đốn Đảng. Chỉ có như vậy, Đảng mới hoàn thành được trách nhiệm to lớn trước dân tộc và đó là cách thực hiện tốt nhất lời thể của Đảng với Chủ tịch Hồ Chí Minh.

1. Như chúng ta đã biết, cùng với bản *Di chúc* được viết năm 1965 và bản công bố năm 1969, còn có 3 bản viết thêm (ghi: 75 tuổi, tháng 5-1968 và 10-5-1969) được công bố trong *Hồ Chí Minh Toàn tập*.

2. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 1996, T.12, tr.497-512

3, 5, 6. Sđd, T.7, tr.233, 467, 235

4. Sđd, T.4, tr. 465

7, 8. *Văn kiện Hội nghị lần thứ 6 BCH TƯ* (Khoá IX), CTQG, H, 2002, tr.152

9. *Văn kiện Hội nghị lần thứ 9 BCH TƯ* (Khoá IX), CTQG, H, 2004, tr.127.